

Zbornik sudske prakse

PRESUDA SUDA (veliko vijeće)

25. siječnja 2022. *ⁱ

„Žalba – Državne potpore – Članci 107. i 108. UFEU-a – Bilateralni ugovor o ulaganju – Arbitražna klauzula – Rumunjska – Pristupanje Europskoj uniji – Ukidanje sustava poreznih poticaja prije pristupanja – Arbitražna odluka kojom se, nakon pristupanja, dodjeljuje naknada štete – Odluka Europske komisije kojom se ta dodjela proglašava državnom potporom nespojivom s unutarnjim tržištem i nalaže njezin povrat – Nadležnost Komisije – Primjena prava Unije *ratione temporis* – Određivanje datuma na koji je korisnik dobio pravo na primitak potpore – Članak 19. UEU-a – Članci 267. i 344. UFEU-a – Autonomija prava Unije”

U predmetu C-638/19 P,

povodom žalbe na temelju članka 56. Statuta Suda Europske unije, podnesene 27. kolovoza 2019.,

Europska komisija, koju zastupaju T. Maxian Rusche i P.-J. Loewenthal, u svojstvu agenata,

žalitelj,

koju podupiru:

Savezna Republika Njemačka, koju zastupaju D. Klebs, R. Kanitz i J. Möller, u svojstvu agenata,

Republika Latvija, koju zastupa K. Pommere, u svojstvu agenta,

Republika Poljska, koju zastupaju D. Lutostańska, B. Majczyna i M. Rzotkiewicz, u svojstvu agenata,

intervenijenti u žalbenom postupku,

a druge stranke postupka su:

European Food SA, sa sjedištem u Drăgănești (Rumunjska),

Starmill SRL, sa sjedištem u Drăgănești,

Multipack SRL, sa sjedištem u Drăgănești,

Scandic Distilleries SA, sa sjedištem u Oradei (Rumunjska),

Ioan Micula, sa stalnom adresom u Oradei,

* Jezik postupka: engleski

koje zastupaju K. Struckmann, *Rechtsanwalt*, G. Forwood, *avocat*, i A. Kadri, *solicitor*,

Viorel Micula, sa stalnom adresom u Oradei,

European Drinks SA, sa sjedištem u Șteiju (Rumunjska),

Rieni Drinks SA, sa sjedištem u Rieniju (Rumunjska),

Transilvania General Import-Export SRL, sa sjedištem u Oradei,

West Leasing SRL, prije West Leasing International SRL, sa sjedištem u Pântășeștiju (Rumunjska),

koje zastupaju J. Derenne, D. Vallindas i O. Popescu, *avocats*,

tužitelji u prvostupanjskom postupku,

Kraljevina Španjolska, koju je zastupala S. Centeno Huerta, u svojstvu agenta, a zatim A. Gavela Llopis, u svojstvu agenta,

Mađarska,

intervenijenti u prvostupanjskom postupku,

SUD (veliko vijeće),

u sastavu: K. Lenaerts, predsjednik, A. Arabadžiev, A. Prechal, K. Jürimäe, C. Lycourgos, E. Regan (izvjestitelj), S. Rodin i I. Jarukaitis, predsjednici vijeća, M. Ilešič, F. Biltgen, N. Piçarra, L. S. Rossi i A. Kumin, suci,

nezavisni odvjetnik: M. Szpunar,

tajnik: M. Longar, administrator,

uzimajući u obzir pisani postupak i nakon rasprave održane 20. travnja 2021.,

saslušavši mišljenje nezavisnog odvjetnika na raspravi održanoj 1. srpnja 2021.,

donosi sljedeću

Presudu

- 1 Europska komisija žalbom zahtijeva ukidanje presude Općeg suda Europske unije od 18. lipnja 2019., European Food i dr./Komisija (T-624/15, T-694/15 i T-704/15, u daljnjem tekstu: pobijana presuda, EU:T:2019:423), kojom je taj sud poništio Odluku Komisije (EU) 2015/1470 od 30. ožujka 2015. o državnoj potpori SA.38517 (2014/C) (ex 2014/NN) koju je provela Rumunjska – Arbitražna odluka Micula protiv Rumunjske od 11. prosinca 2013. (SL 2015., L 232, str. 43., u daljnjem tekstu: sporna odluka).
- 2 Kraljevina Španjolska protužalbom također zahtijeva ukidanje pobijane presude.

Pravni okvir

Konvencija ICSID-a

- 3 U članku 53. stavku 1. Konvencije o rješavanju investicijskih sporova između država i državljana drugih država, sklopljene u Washingtonu 18. ožujka 1965. (u daljnjem tekstu: Konvencija ICSID-a), koja je u pogledu Rumunjske stupila na snagu 12. listopada 1975., određuje se:

„Odluka je obvezna za stranke i ne podliježe žalbi ili nekom drugom pravnom lijeku, osim onih koje predviđa Konvencija. Svaka stranka dužna je poštovati i sprovoditi odredbe odluke [...]”

- 4 U članku 54. stavku 1. Konvencije ICSID-a propisuje se:

„Svaka država ugovornica priznat će kao obaveznu odluku donesenu na osnovi ove Konvencije i izvršiti na svojem teritoriju novčane obveze određene tom odlukom kao da je to konačna presuda suda te države. [...]”

Europski sporazum

- 5 Europski sporazum o pridruživanju između Europskih zajednica i njihovih država članica, s jedne strane, i Rumunjske, s druge strane, koji je sklopljen i odobren u ime Zajednice Odlukom Vijeća i Komisije 94/907/EZ, EZUČ, Euratom od 19. prosinca 1994. (SL 1994., L 357, str. 2., u daljnjem tekstu: Europski sporazum) te je stupio na snagu 1. veljače 1995., u članku 64. stavcima 1. i 2. propisivao je:

„1. Sljedeće je nespojivo s ispravnim funkcioniranjem Sporazuma u mjeri u kojoj može utjecati na trgovinu između Zajednice i Rumunjske:

[...]

iii. svaka državna potpora koja narušava ili prijeti narušavanjem tržišnog natjecanja stavljanjem određenih poduzetnika ili proizvodnje određene robe u povoljniji položaj.

2. Svaka praksa protivna ovom članku ocjenjuje se na temelju kriterija koji proizlaze iz primjene pravila iz članaka [101., 102. i 107. UFEU-a].” [neslužbeni prijevod]

- 6 Člancima 69. i 71. Europskog sporazuma Rumunjsku se obvezalo da svoje nacionalno zakonodavstvo postupno uskladi s pravnom stečevinom Zajednice.

BIT

- 7 U članku 2. stavku 3. Bilateralnog ugovora o ulaganju koji su 29. svibnja 2002. sklopile vlada Kraljevine Švedske i rumunjska vlada radi poticanja i uzajamne zaštite ulaganja (u daljnjem tekstu: BIT), a koji je stupio na snagu 1. srpnja 2003., određuje se:

„Svaka ugovorna strana u svakom trenutku osigurava pošteno i pravedno postupanje u odnosu na ulaganja ulagača druge ugovorne strane te ne smije proizvoljnim i diskriminirajućim mjerama otežavati navedenim ulagačima vođenje, upravljanje, održavanje, korištenje, uživanje ili prodaju navedenih ulaganja.”

- 8 U članku 7. BIT-a propisuje se da sporove između ulagača i država potpisnica rješava, među ostalim, arbitražni sud pod okriljem Konvencije ICSID-a (u daljnjem tekstu: arbitražna klauzula).

Ugovor o pristupanju Republike Bugarske i Rumunjske Europskoj uniji i Akt o pristupanju

- 9 Na temelju Ugovora o pristupanju Republike Bugarske i Rumunjske Europskoj uniji (SL 2005., L 157, str. 11.), potpisanog 25. travnja 2005., Rumunjska je pristupila Europskoj uniji 1. siječnja 2007.

- 10 U članku 2. Akta o uvjetima pristupanja Republike Bugarske i Rumunjske Europskoj uniji i prilagodbi Ugovora na kojima se temelji Europska unija (SL 2005., L 157, str. 203., u daljnjem tekstu: Akt o pristupanju) navodi se:

„Odredbе izvornih ugovora i akata koje su institucije donijele prije pristupanja [...] obvezujuće su za [...] Rumunjsku od datuma [njezina] pristupanja i primjenjuju se u [toj državi] pod uvjetima utvrđenima u tim ugovorima i u ovom Aktu.” [neslužbeni prijevod]

- 11 U Prilogu V. Aktu o pristupanju nalazi se poglavlje 2., naslovljeno „Politika tržišnog natjecanja”, koje u točkama 1. i 5. sadržava posebna pravila o programima potpora i pojedinačnim potporama koje su se u Rumunjskoj počele provoditi prije datuma pristupanja Uniji, a ta je provedba nastavljena nakon tog pristupanja.

Uredba br. 659/1999

- 12 U Uredbi Vijeća (EZ) br. 659/1999 od 22. ožujka 1999. o utvrđivanju detaljnih pravila za primjenu članka 108. [UFEU-a] (SL 1999., L 83, str. 1.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 8., svezak 4., str. 16.), kako je izmijenjena Uredbom Vijeća (EU) br. 734/2013 od 22. srpnja 2013. (SL 2013., L 204, str. 15.) (u daljnjem tekstu: Uredba br. 659/1999), u stavku 1. članka 6., naslovljenog „Formalni istražni postupak”, propisuje se:

„Odluka o pokretanju formalnog istražnog postupka sadržava sažeti prikaz svih bitnih činjeničnih i pravnih pitanja, obuhvaća prethodnu ocjenu predložene mjere koju je Komisija obavila kako bi utvrdila predstavlja li ona potporu te navodi moguće sumnje u pogledu njezine sukladnosti s načelima [unutarnjeg] tržišta. Odlukom se od dotične države članice i od drugih zainteresiranih strana zahtijeva da u propisanom roku, koji u uobičajenim okolnostima ne smije biti dulji od mjesec dana, iznesu primjedbe. [...]”

Okolnosti spora i sporna odluka

- 13 Okolnosti spora, kako proizlaze iz točaka 1. do 42. pobijane presude, mogu se sažeti na sljedeći način.

- 14 Rumunjske su vlasti 2. listopada 1998. donijele Hitnu vladinu uredbu br. 24/1998 (u daljnjem tekstu: HVU 24), kojom su određenim ulagačima u regijama u nepovoljnom položaju koji su dobili potvrdu o statusu trajnog ulagača dodijelile niz poreznih poticaja, i to, među ostalim, olakšice kao što su oslobođenje od carine i poreza na dodanu vrijednost za strojeve, povrat carine na sirovine odnosno oslobođenje od poreza na dobit, koje se primjenjuju dok je god područje ulaganja određeno kao „regija u nepovoljnom položaju”.

- 15 Odlukom od 25. ožujka 1999., koja se primjenjivala od 1. travnja 1999., rumunjska je vlada proglasila rudarsko područje Štei Nucet u okrugu Bihor (Rumunjska) „regijom u nepovoljnom položaju”, na razdoblje od deset godina.
- 16 Kako bi ispunila obvezu postupnog usklađivanja rumunjskog zakonodavstva sa zakonodavstvom Unije, predviđenu Europskim sporazumom, Rumunjska je 1999. donijela Zakon br. 143/1999 o državnim potporama, koji je stupio na snagu 1. siječnja 2000. U tom se zakonu preuzima definicija državnih potpora iz članka 64. Europskog sporazuma i članka 107. stavka 1. UFEU-a. Consiliul Concurenței (Vijeće za tržišno natjecanje, Rumunjska) i Oficiul Concurenței (Ured za tržišno natjecanje, Rumunjska) u njemu su određeni kao nacionalna tijela za nadzor državnih potpora, nadležna za ocjenu spojivosti državnih potpora koje Rumunjska dodjeljuje poduzetnicima.
- 17 Vijeće za tržišno natjecanje donijelo je 15. svibnja 2000. Odluku br. 244/2000, u kojoj je ocijenilo da više poreznih poticaja dodijeljenih na temelju HVU-a 24 predstavlja državne potpore koje stoga valja ukinuti.
- 18 Dana 1. srpnja 2000. HVU 24 izmijenjen je Hitnom vladinom uredbom br. 75/2000 (u daljnjem tekstu: HVU 75), u kojoj su zadržani predmetni porezni poticaji (u daljnjem tekstu zajedno: predmetni sustav poreznih poticaja).
- 19 Vijeće za tržišno natjecanje podnijelo je žalbu Curtei de Apel București (Žalbeni sud u Bukureštu, Rumunjska), u prilog čije je osnovanosti istaknulo da, unatoč donošenju HVU-a 75, njegova Odluka br. 244/2000 nije bila provedena. Ta je žalba odbijena odlukom od 26. siječnja 2001. uz obrazloženje da HVU 75 treba smatrati zakonodavnom mjerom, zbog čega Vijeće za tržišno natjecanje ne može, na temelju Zakona br. 143/1999, osporavati njegovu zakonitost. Tu odluku potvrdila je Înalta Curte de Casație și Justiție (Vrhovni kasacijski sud, Rumunjska) presudom od 19. veljače 2002.
- 20 Ioan i Viorel Micula, švedski državljani s boravištem u Rumunjskoj, većinski su dioničari društva European Food and Drinks Group, koje se bavi proizvodnjom hrane i pića u regiji Štei Nucet, u okrugu Bihor. Društva European Food SA, Starmill SRL, Multipack SRL, Scandic Distilleries SA, European Drinks SA, Rieni Drinks SA, Transilvania General Import-Export SRL i West Leasing International SRL u vlasništvu su društva European Food and Drinks Group.
- 21 Na temelju potvrda o statusu trajnog ulagača, koju je European Food dobio 1. lipnja 2000., a Starmill i Multipack 17. svibnja 2002., ta tri društva izvršila su ulaganja u rudarskom području Štei Nucet.
- 22 U veljači 2000. započeli su pregovori o pristupanju Rumunjske Uniji. U kontekstu tih pregovora Unija je u Zajedničkom stajalištu od 21. studenoga 2001. utvrdila da Rumunjska ima „niz postojećih kao i novih nespojivih programa potpore koji nisu usklađeni sa stečevinom”, uključujući „olakšice dodijeljene na temelju [predmetnog sustava poreznih poticaja]”.
- 23 Rumunjska je 26. kolovoza 2004. ukinula sve mjere dodijeljene u okviru predmetnog sustava poreznih poticaja osim olakšice za porez na dobit, uz pojašnjenje da, „[k]ako bi se ispunili kriteriji iz pravila Zajednice o državnim potporama te kako bi se završili pregovori u okviru poglavlja 6. (Politika tržišnog natjecanja), iz nacionalnog zakonodavstva treba ukloniti sve oblike državne potpore nespojive s pravnom stečevinom Zajednice u tom području”. To je ukidanje stupilo na snagu 22. veljače 2005.

- 24 Ioan i Viorel Micula, European Food, Starmill i Multipack (u daljnjem tekstu: tužitelji u arbitraži) zatražili su 28. srpnja 2005. da se osnuje arbitražni sud u skladu s člankom 7. BIT-a kako bi ishodili naknadu štete koju su pretrpjeli zbog ukidanja predmetnog sustava poreznih poticaja.
- 25 Rumunjska je 1. siječnja 2007. pristupila Uniji.
- 26 U odluci od 24. rujna 2008. arbitražni sud proglasio je zahtjev za arbitražu dopuštenim.
- 27 U arbitražnoj odluci od 11. prosinca 2013. (u daljnjem tekstu: arbitražna odluka) arbitražni sud zaključio je da je Rumunjska ukidanjem predmetnog sustava poreznih poticaja prije 1. travnja 2009. iznevjerila legitimna očekivanja tužitelja u arbitraži da će ti poticaji biti dostupni, u načelno istom obliku, do uključivo 31. ožujka 2009., da nije postupila transparentno jer te tužitelje nije pravodobno obavijestila te da nije uspjela osigurati pošteno i pravedno postupanje u odnosu na njihova ulaganja u smislu članka 2. stavka 3. BIT-a. Taj je sud stoga naložio Rumunjskoj da tužiteljima u arbitraži plati, na ime naknade štete, iznos od 791 882 452 rumunjska leua (RON) (oko 178 milijuna eura), pri čemu je taj iznos utvrdio ponajprije u odnosu na štetu koja je tužiteljima navodno nastala u razdoblju od 22. veljače 2005. do 31. ožujka 2009.
- 28 Komisijine službe obavijestile su 31. siječnja 2014. rumunjska tijela da bi svaka provedba ili izvršenje arbitražne odluke predstavljali novu potporu koju treba prijaviti Komisiji.
- 29 Rumunjska tijela obavijestila su 20. veljače 2014. Komisijine službe o isplati dijela iznosa koji je arbitražni sud dodijelio tužiteljima u arbitraži na ime naknade štete, prebijanjem s iznosom poreza koji je rumunjskim tijelima dugovao European Food.
- 30 Komisija je 26. svibnja 2014. donijela Odluku C(2014) 3192 *final*, kojom je Rumunjskoj naložila da smjesti obustavi sve radnje koje bi mogle dovesti do provedbe ili izvršenja arbitražne odluke jer bi takve radnje mogle predstavljati nezakonitu državnu potporu, sve dok Komisija ne donese konačnu odluku o spojivosti te mjere s unutarnjim tržištem.
- 31 Dopisom od 1. listopada 2014. Komisija je obavijestila Rumunjsku o odluci da pokrene formalni istražni postupak predviđen člankom 108. stavkom 2. UFEU-a u pogledu toga što je Rumunjska početkom 2014. djelomično izvršila arbitražnu odluku te u pogledu bilo kakve daljnje provedbe ili izvršenja te odluke.
- 32 Rumunjska su tijela 29. svibnja 2015. uplatila preostali dio iznosa dugovanog na temelju arbitražne odluke te su zaključila da je ona time u cijelosti provedena.
- 33 Komisija je 30. ožujka 2015. donijela spornu odluku. U njezinu članku 1. utvrđeno je da isplata naknade štete koju je arbitražni sud dosudio jedinstvenoj gospodarskoj jedinici u čijem su sastavu Ioan i Viorel Micula, European Food, Starmill, Multipack, European Drinks, Rieni Drinks, Scandic Distilleries, Transilvania General Import-Export i West Leasing International predstavlja „državnu potporu” u smislu članka 107. stavka 1. UFEU-a, nespojivu s unutarnjim tržištem. U skladu s člankom 2. te odluke, Rumunjska ne smije isplaćivati nikakvu nespojivu potporu iz njezina članka 1. te je dužna izvršiti povrat svih takvih potpora koje je već isplatila subjektima u sastavu te jedinstvene gospodarske jedinice kao i svih potpora koje su potonjima isplaćene, a nisu prijavljene Komisiji na temelju članka 108. stavka 3. UFEU-a odnosno svih potpora isplaćenih nakon datuma donošenja te odluke.

Postupak pred Općim sudom i pobijana presuda

- 34 Tužbama koje su podnijeli tajništvu Općeg suda 6., 30. odnosno 28. studenoga 2015. European Food, Starmill, Multipack i Scandic Distilleries u predmetu T-624/15, Ioan Micula u predmetu T-694/15 te Viorel Micula, European Drinks, Rieni Drinks, Transilvania General Import-Export i West Leasing International u predmetu T-704/15 pokrenuli su postupke za poništenje sporne odluke na temelju članka 263. UFEU-a. Opći sud odobrio je Kraljevini Španjolskoj i Mađarskoj da interveniraju u potporu Komisijinu zahtjevu. U skladu s člankom 68. svojeg Poslovnika, navedeni sud spojio je ta tri predmeta u svrhu donošenja odluke kojom se završava postupak.
- 35 Opći je sud ocijenio da su ti tužitelji u prilog osnovanosti tužbe koju su podnijeli istaknuli sedam tužbenih razloga. Prvi tužbeni razlog temeljio se na Komisijinoj nenadležnosti za donošenje sporne odluke i zlouporabi ovlasti te povredi članka 351. UFEU-a i općih načela prava. Drugi tužbeni razlog odnosio se na povredu članka 107. stavka 1. UFEU-a. Treći tužbeni razlog ticao se povrede načela zaštite legitimnih očekivanja. Četvrti tužbeni razlog temeljio se na pogrešnoj ocjeni spojivosti predmetne mjere s unutaršnjim tržištem. Peti tužbeni razlog ticao se pogrešnog određenja korisnika potpore i nepostojanja obrazloženja. Šesti tužbeni razlog odnosio se na pogrešku koja se tiče prava u pogledu povrata potpore. Naposljetku, sedmi tužbeni razlog temeljio se na povredi prava na saslušanje, članka 108. stavka 3. UFEU-a i članka 6. stavka 1. Uredbe br. 659/1999.
- 36 Opći sud u pobijanoj presudi prihvatio je prvi dio prvog tužbenog razloga istaknut u predmetu T-704/15 i prvi dio drugog tužbenog razloga istaknut u predmetima T-624/15 i T-694/15, koji su se temeljili, s jedne strane, na Komisijinoj nenadležnosti za donošenje sporne odluke na temelju članka 108. UFEU-a i, s druge strane, na nepostojanju prednosti, u smislu članka 107. stavka 1. UFEU-a, nastale isplatom naknade štete, s obzirom na to da je, među ostalim, navodna prednost dodijeljena prije pristupanja Rumunjske Uniji. Taj je sud u točkama 59. do 93. navedene presude u biti ocijenio da je Komisija donošenjem sporne odluke retroaktivno primijenila ovlasti koje ima na temelju članka 108. UFEU-a i Uredbe br. 659/1999 na činjenice koje su nastupile prije tog pristupanja i da spomenuta institucija stoga nije mogla kvalificirati predmetnu mjeru – odnosno, prema toj odluci, isplatu naknade štete koju je arbitražni sud dosudio za štetu koju su tužitelji u arbitraži navodno pretrpjeli zbog činjenice da je ta država ukinula predmetni sustav poreznih poticaja – kao „državnu potporu” u smislu članka 107. stavka 1. UFEU-a.
- 37 Opći je sud, usto, prihvatio drugi dio drugog tužbenog razloga istaknut u predmetima T-624/15 i T-694/15 i prvi dio drugog tužbenog razloga istaknut u predmetu T-704/15, koji su se u biti odnosili na pogrešnu pravnu kvalifikaciju arbitražne odluke s obzirom na pojmove „prednost” i „potpora” u smislu članka 107. UFEU-a. U tom je pogledu navedeni sud u točkama 98. do 111. pobijane presude u biti ocijenio da je sporna odluka – s obzirom na to da pravo Unije nije primjenjivo *ratione temporis* i da Komisija nije nadležna na temelju članka 108. UFEU-a odnosno na temelju Uredbe br. 659/1999 te s obzirom na to da se u odluci dodjela naknade štete kvalificira kao „prednost” i „državna potpora” u smislu članka 107. stavka 1. UFEU-a – nezakonita barem za razdoblje prije datuma od kojeg se pravo Unije počelo primjenjivati u Rumunjskoj.
- 38 Stoga je Opći sud poništio spornu odluku u cijelosti a da pritom nije ispitao druge dijelove tih tužbenih razloga ni druge tužbene razloge.

Zahtjevi stranaka i postupak pred Sudom

- 39 Komisija žalbom od Suda zahtijeva da:
- ukine pobijanu presudu;
 - odbije prvi dio prvog tužbenog razloga i prvi dio drugog tužbenog razloga istaknute u prvom stupnju u predmetu T-704/15 te prvi i drugi dio drugog tužbenog razloga istaknute u predmetima T-624/15 i T-694/15;
 - vrati spojene predmete T-624/15, T-694/15 i T-704/15 Općem sudu radi odlučivanja o drugim tužbenim razlozima i
 - naknadno odluči o troškovima.
- 40 European Food, Starmill, Multipack, Scandic Distilleries i Ioan Micula (u daljnjem tekstu zajedno: European Food i dr.) zahtijevaju od Suda da:
- odbije žalbu;
 - podredno, poništi spornu odluku;
 - još podrednije, vrati predmete Općem sudu na ponovno odlučivanje i
 - naloži Komisiji i intervenijentima snošenje vlastitih troškova te troškova European Fooda i dr. u prvostupanjskom i žalbenom postupku.
- 41 Viorel Micula, European Drinks, Rieni Drinks, Transilvania General Import-Export i West Leasing (u daljnjem tekstu zajedno: Viorel Micula i dr.) zahtijevaju od Suda da:
- odbije žalbu;
 - podredno, prihvati drugi tužbeni razlog istaknut u prvom stupnju u predmetu T-704/15 i, posljedično, poništi spornu odluku;
 - još podrednije, vrati predmete Općem sudu na ponovno odlučivanje;
 - naloži Komisiji snošenje vlastitih troškova te troškova Viorela Micule i dr. u prvostupanjskom i žalbenom postupku i
 - naloži Kraljevini Španjolskoj i Mađarskoj snošenje vlastitih troškova u prvostupanjskom i žalbenom postupku.
- 42 Kraljevina Španjolska od Suda zahtijeva da:
- prihvati žalbu, ukine pobijanu presudu i odbaci tužbu u prvom stupnju kao nedopuštenu i
 - podredno, prihvati žalbu, ukine pobijanu presudu i odbije tužbu u prvom stupnju kao neosnovanu.

- 43 Kraljevina Španjolska protužalbom od Suda zahtijeva da:
- ukine pobijanu presudu;
 - odbaci tužbu u prvom stupnju kao nedopuštenu i
 - naloži European Foodu i dr. te Viorelu Miculi i dr. snošenje troškova.
- 44 Komisija zahtijeva prihvaćanje protužalbe.
- 45 European Food i dr. te Viorel Micula i dr. zahtijevaju da se protužalba odbije te da se, s jedne strane, Kraljevini Španjolskoj, Komisiji i intervenijentima naloži snošenje vlastitih troškova u postupku povodom protužalbe odnosno da se, s druge strane, Kraljevini Španjolskoj naloži snošenje troškova European Fooda i dr. te Viorela Micule i dr. nastalih u navedenom postupku.
- 46 Dopisima od 25. studenoga odnosno 5. prosinca 2019. Republika Poljska i Republika Latvija podnijele su zahtjev za intervenciju u potporu Komisiji na temelju članka 40. prvog stavka Statuta Suda Europske unije.
- 47 Republici Poljskoj i Republici Latviji odobrena je intervencija odlukama predsjednika Suda od 6. odnosno 9. siječnja 2020., pri čemu je potonjoj dopušteno isključivo to da, u skladu s člankom 129. stavkom 4. Poslovnika Suda, iznese svoja očitovanja tijekom rasprave, ako bude održana, s obzirom na to da je zahtjev za intervenciju podnijela nakon isteka roka iz članka 190. stavka 2. tog Poslovnika.
- 48 Dopisima od 17. ožujka 2020. European Food i dr. te Viorel Micula i dr. zatražili su od Suda da Kraljevinu Španjolsku isključi kao stranku u ovom postupku i da, u skladu s tim, odbaci odgovor na žalbu koji je podnijela ta država članica. U prilog osnovanosti tog zahtjeva navedene stranke ističu da Kraljevina Španjolska, kao država članica, nedvojbeno nije dužna dokazivati interes za intervenciju u postupak pred Općim sudom na temelju članka 40. prvog stavka Statuta Suda Europske unije. Međutim, u skladu s člankom 172. Poslovnika Suda, svaka stranka u postupku pred Općim sudom, uključujući i državu članicu, mora, da bi imala svojstvo stranke u žalbenom postupku, dokazati svoj interes za prihvaćanje odnosno odbijanje žalbe. Taj uvjet, koji je unesen prilikom izmjena tog Poslovnika 2012., mora se, prema mišljenju spomenutih stranaka, primjenjivati i na države članice.
- 49 Dopisima od 29. ožujka 2020. tajništvo Suda je, nakon odluke koju je donio predsjednik Suda, a nakon što su saslušani sudac izvjestitelj i nezavisni odvjetnik, obavijestilo te stranke da je njihov zahtjev odbijen jer je Kraljevina Španjolska, s obzirom na to da joj je kao državi članici odobreno intervenirati u prvostupanjski postupak na temelju članka 40. prvog stavka Statuta Suda Europske unije, punopravna stranka u žalbenom postupku.
- 50 Dopisom od 16. prosinca 2020. Savezna Republika Njemačka podnijela je zahtjev za intervenciju u potporu Komisiji na temelju članka 40. prvog stavka Statuta Suda Europske unije.
- 51 Odlukom predsjednika Suda od 12. siječnja 2021. toj državi članici odobrena je intervencija u skladu s člankom 129. stavkom 4. Poslovnika Suda kako bi iznijela svoja očitovanja tijekom rasprave, ako bude održana, s obzirom na to da je zahtjev za intervenciju podnijela nakon isteka roka iz članka 190. stavka 2. tog Poslovnika.

Zahtjev za ponovno otvaranje usmenog dijela postupka

- 52 Podnescima dostavljenima tajništvu Suda 12. i 14. srpnja 2021. European Food i dr. te Viorel Micula i dr. zatražili su da se odredi ponovno otvaranje usmenog dijela postupka. U prilog osnovanosti zahtjeva istaknuli su da se u biti ne slažu s mišljenjem nezavisnog odvjetnika u pogledu dvaju pitanja.
- 53 Kao prvo, oni smatraju da je nezavisni odvjetnik u točki 138. svojeg mišljenja pogrešno ocijenio utjecaj pogreške koja se tiče prava – za koju smatra da ju je Opći sud počinio ocijenivši da je navodna državna potpora dodijeljena na datum ukidanja predmetnog sustava poreznih poticaja protivno BIT-u – na odgovor koji treba dati na prvi dio drugog tužbenog razloga istaknut u predmetima T-624/15 i T-694/15. Točno je da ta pogreška koja se tiče prava opravdava ukidanje pobijane presude jer pravo na primitak potpore ne proizlazi iz ukidanja navedenog sustava, nego iz arbitražne odluke koja je donesena nakon pristupanja Rumunjske Uniji. Međutim, suprotno onomu što predlaže nezavisni odvjetnik, prvi dio tog drugog tužbenog razloga valja prihvatiti zbog toga što se u njemu Komisiji prigovara to što je u spornoj odluci ocijenila da predmetna državna potpora ne proizlazi iz arbitražne odluke, nego iz same isplate naknade štete dosuđene tom odlukom, iako isplata iznosa dosuđenog po toj osnovi ne daje nikakvu dodatnu prednost u odnosu na navedenu odluku. Prema mišljenju spomenutih stranaka, precizno utvrđivanje predmetne mjere državne potpore ključno je pitanje i u okviru drugog tužbenog razloga u predmetu T-704/15, tako da bi Sud, u slučaju da prihvati rasuđivanje nezavisnog odvjetnika iz njegova mišljenja, morao razmatranje tog pitanja prepustiti Općem sudu.
- 54 Kao drugo, prema mišljenju navedenih stranaka, nezavisni odvjetnik pogrešno je u točki 135. svojeg mišljenja ocijenio da svaka mjera koja je usvojena nakon donošenja arbitražne odluke, u okviru njezine provedbe u Rumunjskoj, može predstavljati državnu potporu. Naime, one smatraju da isključivo ta odluka može dovesti do dodjele spomenute potpore, s obzirom na to da, u skladu s člankom 53. Konvencije ICSID-a, obveza Rumunjske da plati naknadu štete proizlazi iz navedene odluke, pri čemu nije potrebno da rumunjska tijela poduzimaju dodatne upravne ili pravosudne radnje. Konkretno, postupak priznavanja arbitražne odluke puka je administrativna formalnost predviđena samo za slučaj da ta država ne poštuje spomenutu odluku.
- 55 U tom pogledu valja podsjetiti na to da, s jedne strane, Statut Suda Europske unije i Poslovnik Suda ne predviđaju mogućnost da stranke podnose očitovanja na mišljenje nezavisnog odvjetnika (presuda od 15. srpnja 2021., Komisija/Poljska (Sustav stegovnih mjera za suce), C-791/19, EU:C:2021:596, t. 41. i navedena sudska praksa).
- 56 S druge strane, na temelju članka 252. drugog stavka UFEU-a, dužnost je nezavisnog odvjetnika da, djelujući posve nepristrano i neovisno, javno iznosi obrazložene prijedloge odluka u predmetima u kojima se u skladu sa Statutom Suda Europske unije zahtijeva njegovo sudjelovanje. Sud nije vezan ni mišljenjem nezavisnog odvjetnika ni obrazloženjem koje je dovelo do tog mišljenja. Stoga neslaganje jedne od stranaka s mišljenjem nezavisnog odvjetnika, bez obzira na pitanja koja je ondje razmatrao, ne može samo za sebe biti opravdan razlog za ponovno otvaranje usmenog dijela postupka (presuda od 15. srpnja 2021., Komisija/Poljska (Sustav stegovnih mjera za suce), C-791/19, EU:C:2021:596, t. 42. i navedena sudska praksa).
- 57 Međutim, Sud može u svakom trenutku, nakon što sasluša nezavisnog odvjetnika, odrediti ponovno otvaranje usmenog dijela postupka, u skladu s člankom 83. svojeg Poslovnika, osobito ako smatra da stvar nije dovoljno razjašnjena ili ako stranka iznese, po zatvaranju tog dijela postupka, novu činjenicu koja je takve prirode da ima odlučujući utjecaj na odluku Suda.

- 58 Međutim, u ovom predmetu, nakon što je saslušao nezavisnog odvjetnika, Sud smatra da po završetku pisanog dijela postupka i rasprave koja je pred njim održana raspolaže svim elementima potrebnima za odlučivanje. Osim toga, on naglašava da zahtjevi za ponovno otvaranje usmenog dijela postupka koje su podnijeli European Food i dr. te Viorel Micula i dr. ne otkrivaju nikakvu novu činjenicu koja bi mogla utjecati na odluku koju treba donijeti u ovom predmetu.
- 59 U tim okolnostima nema potrebe za ponovnim otvaranjem usmenog dijela postupka.

O žalbi

- 60 U prilog osnovanosti žalbe Komisija, koju podupiru Kraljevina Španjolska i intervenijenti, ističe tri žalbena razloga.
- 61 U okviru prvog žalbenog razloga, koji se sastoji od dvaju dijelova, Komisija tvrdi da je Opći sud počinio pogrešku koja se tiče prava kad ju je ocijenio nenadležnom za donošenje sporne odluke. Prvi dio tog žalbenog razloga, na koji se ponajprije poziva, odnosi se na povredu članka 108. UFEU-a koju je počinio Opći sud, dok se drugi njegov dio, istaknut podredno, tiče povrede poglavlja 2. Priloga V. Aktu o pristupanju.
- 62 U okviru drugog žalbenog razloga, koji se sastoji od dvaju dijelova, navedena institucija ističe da je Opći sud počinio pogrešku koja se tiče prava kad je ocijenio da se pravo Unije ne primjenjuje na naknadu štete dosuđenu arbitražnom odlukom. Prvi dio tog žalbenog razloga, na koji se Komisija ponajprije poziva, odnosi se na povredu članka 2. Akta o pristupanju i pravila o primjeni prava Unije *ratione temporis* koju je počinio Opći sud, dok se drugi dio navedenog žalbenog razloga, koji je istaknut podredno, tiče povrede Europskog sporazuma.
- 63 U okviru trećeg žalbenog razloga Komisija tvrdi da je Opći sud pogrešno protumačio pojam prednosti i propustio ispitati cjelokupno obrazloženje sporne odluke kad je zaključio da predmetna naknada štete ne predstavlja takvu prednost.
- 64 Najprije valja zajedno ispitati prvi dio prvog žalbenog razloga i drugi žalbeni razlog.

Dopuštenost

Argumentacija stranaka

- 65 European Food i dr. te Viorel Micula i dr. naglašavaju da su argumenti koji su istaknuti osobito u prilog prvom dijelu prvog žalbenog razloga i dvama dijelovima drugog žalbenog razloga nedopušteni, odnosno bespredmetni, i to zbog više razloga.
- 66 Kao prvo, oni smatraju da je određivanje datuma dodjele predmetne državne potpore, što je u biti predmet prvog dijela prvog i prvog dijela drugog žalbenog razloga, činjenično utvrđenje. Prema tome, ono ne može biti predmet žalbe. Naime, Opći sud uvjerljivo je utvrdio da je predmet arbitražne odluke naknada štete tužiteljima u arbitraži zbog događaja koji je nastupio prije pristupanja Rumunjske Uniji, to jest zbog činjenice da je ta država članica ukinula, protivno BIT-u, predmetni sustav poreznih poticaja, i da ta odluka ne proizvodi nikakve učinke nakon tog

pristupanja. Budući da je Opći sud na taj način činjenično utvrdio da isplata naknade štete predstavlja isključivo ostvarenje ranijeg prava, ona ne može predstavljati prednost obuhvaćenu člankom 107. stavkom 1. UFEU-a, što je dovoljno da opravda poništenje sporne odluke.

- 67 Nadalje, prema mišljenju European Fooda i dr., Komisijini argumenti koji se odnose na datum dodjele predmetne državne potpore nisu dovoljno precizni. Konkretno, u žalbi nije pojašnjeno koji dijelovi obrazloženja pobijane presude sadržavaju pogrešku koja se tiče prava. Ne iznosi se ni u kojoj se mjeri u toj presudi pogrešno tumači odnosno primjenjuje sudska praksa Suda niti se upućuje na činjenice koje su navodno pogrešno ocijenjene.
- 68 Kao drugo, budući da je u spornoj odluci utvrđeno da državnu potporu ne čine pravo na predmetnu naknadu štete ili arbitražna odluka, nego isplata te naknade, znatno nakon pristupanja Rumunjske Uniji, Komisijine argumente u okviru kojih tvrdi, osobito u prilog drugom dijelu drugog žalbenog razloga, da je nadležna za ispitivanje mjere koja može predstavljati državnu potporu dodijeljenu prije pristupanja valja odbiti kao bespredmetne. Isto vrijedi i za njezine argumente u okviru kojih nastoji pokazati, u prilog prvom dijelu prvog žalbenog razloga, da je predmetna državna potpora rezultat pretvaranja arbitražne odluke u ovršnu ispravu odnosno donošenja navedene odluke. Naime, prihvaćanje tih argumenata značilo bi to da je Komisija u spornoj odluci pogrešno utvrdila da je ta potpora dodijeljena isplatom naknade štete. Nedopušten je, međutim, bilo kakav njezin pokušaj da naknadno izmijeni ili dopuni obrazloženje spomenute odluke.
- 69 Kao treće, navedene stranke smatraju da valja odbaciti kao nedopuštene odnosno bespredmetne argumente u okviru kojih Komisija navodi, u prilog drugom dijelu drugog žalbenog razloga, povredu Europskog sporazuma. Naime, s jedne strane, iznoseći te argumente navedena institucija nužno priznaje da je Opći sud s pravom ocijenio da su sve moguće dodjele državne potpore trebale u predmetnom slučaju biti izvršene prije pristupanja Rumunjske Uniji, što je u proturječju s tekstom sporne odluke. S druge strane, budući da je potonja donesena na temelju članaka 107. i 108. UFEU-a, Komisija se ne može u ovom žalbenom postupku oslanjati na Europski sporazum. Naime, sud Unije ne može pravnu osnovu prihvaćenu u navedenoj odluci zamijeniti drugom pravnom osnovom.
- 70 Komisija smatra da su prvi dio prvog žalbenog razloga i dva dijela drugog žalbenog razloga dopušteni.

Ocjena Suda

- 71 Kao prvo, valja podsjetiti na to da iz članka 256. stavka 1. UFEU-a i članka 58. prvog stavka Statuta Suda Europske unije proizlazi da je žalba ograničena na pitanja prava i da je stoga Opći sud jedini nadležan za utvrđivanje i ocjenu relevantnih činjenica kao i dokaza. Ocjena činjenica i dokaza stoga nije, osim u slučaju njihova iskrivljavanja, pravno pitanje koje je kao takvo podložno nadzoru Suda u okviru žalbe (presuda od 2. ožujka 2021., Komisija/Italija i dr., C-425/19 P, EU:C:2021:154, t. 52. i navedena sudska praksa).
- 72 Međutim, kad je Opći sud utvrdio ili ocijenio činjenice, Sud je nadležan za provođenje svojeg nadzora, s obzirom na to da je Opći sud kvalificirao njihovu pravnu prirodu i iz njih izveo pravne posljedice. Ovlašt nadzora Suda proteže se, među ostalim, na pitanje je li Opći sud primijenio pravilne pravne kriterije prilikom svoje ocjene činjenica (vidjeti u tom smislu presudu od 2. ožujka 2021., Komisija/Italija i dr., C-425/19 P, EU:C:2021:154, t. 53. i navedenu sudsku praksu).

- 73 U predmetnom slučaju valja utvrditi da se u okviru prvog dijela prvog i drugog žalbenog razloga postavlja pitanje je li, u situaciji poput one u ovom predmetu, u kojoj je arbitražnom odlukom dosuđena naknada štete koja je navodno pretrpljena zbog ukidanja sustava poreznih poticaja protivno BIT-u, državna potpora „dodijeljena”, u smislu članka 107. stavka 1. UFEU-a, na datum stvarne isplate te naknade štete u okviru izvršenja navedene odluke, kao što to ističe Komisija, s obzirom na to da se pravo na naknadu štete konačno oblikovalo na datum kad je ta odluka postala izvršiva u nacionalnom pravu, ili na datum spomenutog ukidanja, kao što to ističu European Food i dr. te Viorel Micula i dr., s obzirom na to da je, kako je to ocijenio Opći sud u pobijanoj presudi, tog datuma nastalo pravo na naknadu štete.
- 74 Navedeno pitanje očito je pravne prirode jer podrazumijeva određivanje datuma „dodjele” potpore u smislu članka 107. stavka 1. UFEU-a, provjeru je li Opći sud pravilno protumačio i primijenio tu odredbu i točnu pravnu kvalifikaciju činjenica kako bi se odredio datum „dodjele” potpore u smislu te odredbe.
- 75 Nadalje, kad je riječ o tvrdnji da su Komisijini argumenti u tom pogledu neprecizni, valja podsjetiti na to da iz članka 256. stavka 1. drugog podstavka UFEU-a, članka 58. prvog stavka Statuta Suda Europske unije i članka 168. stavka 1. točke (d) Poslovnika Suda proizlazi da se u žalbi moraju točno navesti osporavani dijelovi presude čije se ukidanje traži kao i pravni argumenti koji posebno podupiru taj zahtjev, inače će žalba ili dotični žalbeni razlog biti nedopušteni (presuda od 2. ožujka 2021., Komisija/Italija i dr., C-425/19 P, EU:C:2021:154, t. 55. i navedena sudska praksa).
- 76 S tim u vezi, u predmetnom je slučaju dostatno istaknuti da je Komisija u žalbi pojasnila da prvim i drugim žalbenim razlogom osporava točke 66. do 80. i 83. do 88. pobijane presude te da je u tu svrhu iznijela jasne i detaljne argumente u okviru kojih je navela razloge zbog kojih smatra da te točke sadržavaju pogreške koje tiču prava.
- 77 Kad je, kao drugo, riječ o prigovoru prema kojem Komisija žalbom pokušava izmijeniti odnosno dopuniti spornu odluku u pogledu prirode njome obuhvaćene državne potpore, žalbenim razlogom ne smije se, pod prijetnjom nedopuštenosti, tražiti poništenje odluke koja se osporava u prvom stupnju, nego ukidanje presude čije se ukidanje zahtijeva, tako da se u njemu navede argumentacija koja se posebno odnosi na pogrešku koja se tiče prava koju navodno sadržava ta presuda. Na taj način, žalitelju je dopušteno podnijeti žalbu u kojoj će istaknuti žalbene razloge koji proizlaze iz same pobijane presude i kojima je cilj osporiti njezinu pravnu osnovanost (presuda od 4. ožujka 2021., Komisija/Fútbol Club Barcelona, C-362/19 P, EU:C:2021:169, t. 47. i navedena sudska praksa).
- 78 U predmetnom slučaju, kao što to proizlazi iz točke 73. ove presude, Komisija žalbom, osobito prvim dijelom prvog i prvim dijelom drugog žalbenog razloga, nastoji osporiti razloge zbog kojih je Opći sud u pobijanoj presudi ocijenio da je državna potpora iz sporne odluke dodijeljena u trenutku kad je Rumunjska ukinula, navodno protivno BIT-u, predmetni sustav poreznih poticaja, prije svojeg pristupanja Uniji, tako da ta institucija nije bila nadležna za donošenje te odluke na temelju članka 108. UFEU-a.
- 79 Navedeni argumenti, koji se odnose na obrazloženje te presude, dopušteni su u žalbenom postupku, bez obzira na obrazloženje sporne odluke i, osobito, pravu prirodu mjere koju je Komisija u toj odluci ocijenila „državnom potporom” u smislu članka 107. stavka 1. UFEU-a.

- 80 Međutim, u tom pogledu valja naglasiti da – s obzirom na to da je nadležnost Suda u okviru žalbe ograničena na ocjenu pravnih utvrđenja u vezi s razlozima navedenima u prvostupanjskom postupku (presuda od 4. ožujka 2021., Komisija/Fútbol Club Barcelona, C-362/19 P, EU:C:2021:169, t. 47. i navedena sudska praksa) – taj sud ne može u okviru ovog žalbenog postupka odlučivati o tužbenim razlozima i argumentima koje Opći sud nije ispitivao, osobito o onima koji se tiču pitanja predstavlja li predmetna mjera, materijalnopravno gledano, „državnu potporu” u smislu članka 107. stavka 1. UFEU-a.
- 81 Naposljetku, kao treće, kad je riječ o argumentima koji se odnose na povredu Europskog sporazuma, što je predmet drugog dijela drugog žalbenog razloga, valja ih smatrati dopuštenima, u skladu sa sudskom praksom navedenom u točki 77. ove presude. Naime, u okviru tih argumenata Komisija tvrdi da je Opći sud u točki 87. pobijane presude počinio pogrešku koja se tiče prava kad je, protivno člancima 267. i 344. UFEU-a, zanijekao relevantnost presude od 6. ožujka 2018., Achmea (C-284/16, EU:C:2018:158), zbog toga što arbitražni sud nije bio dužan primjenjivati pravo Unije na činjenice nastale prije pristupanja Rumunjske Uniji o kojima je odlučivao. U tom je pogledu nevažno to što navedeni argumenti možda nisu ni u kakvoj vezi s Komisijinim utvrđenjima u spornoj odluci, s obzirom na to da potonja, kao što je to navedeno u točki 77. ove presude, nije predmet žalbe.
- 82 Slijedom navedenog, prvi dio prvog žalbenog razloga i dva dijela drugog žalbenog razloga dopušteni su.

Meritum

Argumentacija stranaka

– Prvi dio prvog žalbenog razloga

- 83 U okviru prvog dijela prvog žalbenog razloga Komisija ističe to da je Opći sud u točkama 68. do 80. i 86. pobijane presude pogrešno ocijenio da je pravo na naknadu štete tužiteljima u arbitraži, koja je potonjima dosuđena arbitražnom odlukom, dodijeljeno 22. veljače 2005., odnosno prije pristupanja Rumunjske Europskoj uniji, kad je ta država ukinula predmetni sustav poreznih poticaja, i da, prema tome, ukidanje tog sustava predstavlja predmetnu mjeru državne potpore, iako, prema Komisijinu mišljenju, tu mjeru čini isplata te naknade nakon navedenog pristupanja.
- 84 Iz toga proizlazi da je Opći sud počinio pogrešku koja se tiče prava, a koja se sastoji od pogrešnog tumačenja i primjene sudske prakse Suda u pogledu datuma dodjele državne potpore, a za potrebe izvršavanja nadležnosti koju taj sud ima na temelju članka 108. UFEU-a. Iz te pogreške proizlazi druga pogreška koja se tiče prava, a koja se sastoji od pogrešne pravne kvalifikacije činjenica povezanih s mjerom u okviru koje je Rumunjska dodijelila navodnu državnu potporu o kojoj je riječ.
- 85 Pitanje je li Komisija bila nadležna za donošenje sporne odluke na temelju članka 108. UFEU-a ovisi o datumu na koji je Rumunjska donijela mjeru koja može predstavljati državnu potporu. U tom pogledu navedena institucija smatra da iz sudske prakse Suda proizišle iz presude od 21. ožujka 2013., Magdeburger Mühlenwerke (C-129/12, EU:C:2013:200, t. 40. i 41.) slijedi da postojanje pravne osnove na temelju koje se može zahtijevati trenutna isplata potpore predstavlja pravni kriterij za kvalifikaciju državne potpore.

- 86 U predmetnom slučaju Komisija smatra da je tužiteljima u arbitraži pravo na predmetnu naknadu štete dodijeljeno tek kad je arbitražna odluka postala izvršiva na temelju nacionalnog prava. Naime, bezuvjetno pravo na isplatu naknade štete na temelju ukidanja predmetnog sustava poreznih poticaja proizlazi iz spomenute odluke i nacionalnog prava koje Rumunjsku obvezuje da tu odluku izvrši. Slijedom navedenog, isplata naknade štete koju je izvršila ta država članica – bilo dobrovoljno ili prisilno – u spornoj je odluci pravilno kvalificirana kao državna potpora. Budući da je ta potpora dodijeljena nakon pristupanja Rumunjske Uniji, Komisija je bila nadležna za donošenje navedene oduke.
- 87 U svakom slučaju, valja voditi računa o potrebi da se osigura to da se arbitražnom klauzulom sadržanom u BIT-u koji obvezuje države članice ne zaobiđe zabrana državnih potpora iz članka 64. stavka 1. točke iii. Europskog sporazuma i članka 107. stavka 1. UFEU-a. Prema Komisijinu mišljenju, Opći je sud u pobijanoj presudi zanemario taj kontekst.
- 88 European Food i dr. te Viorel Micula i dr. smatraju da je Opći sud pravilno primijenio načela – kako proizlaze iz sudske prakse Suda – koja se odnose na datum dodjele državnih potpora.
- 89 Naime, prema njihovom mišljenju, iz presude od 21. ožujka 2013., Magdeburger Mühlenwerke (C-129/12, EU:C:2013:200, t. 40. i 41.) proizlazi to da državne potpore treba smatrati dodijeljenima na datum na koji je korisnik dobio pravo da ih primi na temelju primjenjivih nacionalnih propisa. Kad je riječ o naknadi štete, valja smatrati da pravo na naknadu štete nastaje na datum nastanka događaja koji je prouzročio štetu, dok je svaki naknadni događaj akcesoran i ne mijenja prirodu ili vrijednost prava utvrđenih na datum nastanka prvonavedenog događaja.
- 90 Navedene stranke smatraju da je Opći sud na taj način u točki 75. pobijane presude pravilno zaključio da je pravo na naknadu štete, koje je potvrđeno arbitražnom odlukom, nastalo 22. veljače 2005., kad je Rumunjska protivno BIT-u ukinula predmetni sustav poreznih poticaja, i da, prema tome, Komisija nije bila nadležna za donošenje sporne odluke na temelju članka 108. UFEU-a. Opći sud je time s pravom ocijenio pogrešnim Komisijin zaključak prema kojem je navodna državna potpora dodijeljena isplatom naknade štete dosuđene arbitražnom odlukom.
- 91 Konkretno, one smatraju irelevantnim datum na koji je arbitražna odluka ugrađena u nacionalni poredak. Naime, ta odluka nije stvorila prava koja nisu postojala prije pristupanja Rumunjske Uniji, s obzirom na to da sudska ili arbitražna odluka kojom se dosuđuje naknada štete koja je prouzročena nezakonitom radnjom nije konstitutivne, nego deklaratorne prirode u odnosu na prava i obveze nastale u vrijeme počinjenja nezakonite radnje. Nadalje, na temelju članka 54. Konvencije ICSID-a, Rumunjska je dužna priznati i izvršiti arbitražnu odluku, neovisno o njezinu statusu u rumunjskom postupovnom pravu.
- 92 Opći je sud stoga, prema mišljenju spomenutih stranaka, pravilno ocijenio da provedba arbitražne odluke predstavlja isključivo ostvarenje prava nastalog 22. veljače 2005., pri čemu ni ta odluka, odnosno njezino evidentiranje u Rumunjskoj, ni njezino naknadno izvršenje u pogledu potonje ne daju tužiteljima u arbitraži nikakvu dodatnu prednost u odnosu na prava koja su već uživali na taj datum.
- 93 Osim toga, one smatraju da pravo tužitelja u arbitraži na naknadu štete čija je isplata u spornoj odluci kvalificirana kao državna potpora proizlazi iz povrede BIT-a koju je počinila Rumunjska, a ne iz ukidanja predmetnog sustava poreznih poticaja. Arbitražni sud tako je mogao definitivno

proglasiti Rumunjsku odgovornom za tu povredu prije njezina pristupanja Uniji. Ni arbitražna odluka ni izračun točnog iznosa dosuđene naknade štete nisu stoga relevantni prilikom određivanja datuma na koji su korisnici dobili pravo na primitak državne potpore.

– *Drugi žalbeni razlog*

- 94 U okviru prvog dijela drugog žalbenog razloga Komisija ističe da je Opći sud – time što je u točkama 66., 67. i 80. do 88. pobijane presude ocijenio da pravo Unije nije primjenjivo *ratione temporis* na naknadu štete dosuđenu arbitražnom odlukom zbog toga što svi događaji koji su doveli do nastanka prava na tu naknadu datiraju iz razdoblja prije pristupanja Rumunjske Uniji – povrijedio članak 2. Akta o pristupanju, u vezi sa sudskom praksom Suda koja proizlazi, među ostalim, iz presude od 12. rujna 2013., Kuso (C-614/11, EU:C:2013:544, t. 25.), u skladu s kojom se pravo Unije primjenjuje na buduće učinke okolnosti nastalih u vrijeme važenja starog pravila. Konkretno, od datuma pristupanja nove države članice pravo Unije primjenjuje se na sve situacije koje su u tijeku.
- 95 U predmetnom slučaju, budući da se na datum pristupanja Rumunjske Uniji arbitražni postupak još uvijek vodio, postupak donošenja odluke arbitražnog suda situacija je koja je na taj datum bila u tijeku. Osim toga, u skladu s utvrđenjima tog suda, tužitelji u arbitraži progresivno su u razdoblju od 2005. do 2011. godine trpjeli štetu čiju naknadu zahtijevaju.
- 96 Komisija smatra da iz navedenog proizlazi to da je donošenje arbitražne odluke dovelo do primjene prava Unije jer su tom odlukom stvorena prava koja nisu postojala prije pristupanja Rumunjske Uniji i jer je u njoj složenom ekonomskom procjenom utvrđen iznos naknade štete. Učinci te odluke stoga predstavljaju buduće učinke okolnosti nastalih prije tog pristupanja. Navedenu odluku ne može se, prema tome, smatrati priznavanjem prava nastalog na datum na koji je Rumunjska ukinula predmetni sustav poreznih poticaja.
- 97 Upravo suprotno, prema Komisijinu mišljenju, ukidanje tog sustava i arbitražna odluka čine dva različita pravna akta, od kojih prvi osigurava poštovanje članka 64. stavka 1. točke iii. Europskog sporazuma, dok se drugim dosuđuje naknada štete zbog ukidanja programa potpora nespojivog s tom odredbom. Ta je situacija usporediva s onom razmatranom u predmetu u kojem je donesena presuda od 29. lipnja 2004., Komisija/Vijeće (C-110/02, EU:C:2004:395), u kojoj je Sud ocijenio da pravo Unije zabranjuje zaobilaženje Komisijine odluke o proglašenju državne potpore nespojivom s unutarnjim tržištem donošenjem drugog pravnog akta kojim se dosuđuje naknada štete namijenjena tomu da se nadoknade iznosi koje korisnici navedenih potpora moraju vratiti na temelju te odluke.
- 98 U okviru drugog dijela drugog žalbenog razloga Komisija tvrdi da je Opći sud u svakom slučaju povrijedio Europski sporazum kad je ocijenio da pravo Unije nije primjenjivo *ratione temporis* na naknadu štete dosuđenu arbitražnom odlukom, s obzirom na to da je navedeni sporazum, koji je dio prava Unije, bio primjenjiv na sve događaje prije pristupanja koji su doveli do te naknade štete. U članku 64. stavku 1. točki iii. tog sporazuma Rumunjskoj se zabranjuje dodjela nezakonitih državnih potpora u razdoblju prije njezina pristupanja Uniji.
- 99 Prema Komisijinu mišljenju, ta pogreška dovela je do toga da je Opći sud u točki 87. pobijane presude počinio drugu pogrešku koja se tiče prava, kad je ocijenio da se situacija o kojoj je riječ o ovom predmetu zbog tog razloga razlikuje od one koja je dovela do presude od 6. ožujka 2018., Achmea (C-284/16, EU:C:2018:158). Naime, sam arbitražni sud priznao je da je Europski sporazum dio prava koji treba primijeniti u sporu o kojem odlučuje. Ovaj predmet stoga

predstavlja slučaj privatne arbitraže kojim se zamjenjuje pravosudni sustav Unije kako bi se riješili sporovi u području obuhvaćenom njezinim pravom. Opći je sud stoga, smatra Komisija, povrijedio članke 267. i 344. UFEU-a.

- 100 European Food i dr. te Viorel Micula i dr. ističu da prvi dio drugog žalbenog razloga u cijelosti počiva na pogrešnoj tvrdnji prema kojoj pravo na naknadu štete, nastalo prilikom povrede BIT-a, proizvodi buduće učinke nakon pristupanja Rumunjske Uniji.
- 101 Navedene stranke navode da iz sudske prakse Suda, osobito iz presuda od 15. lipnja 1999., Andersson i Wåkerås-Andersson (C-321/97, EU:C:1999:307, t. 31.) i od 10. siječnja 2006., Ynos (C-302/04, EU:C:2006:9, t. 36.), proizlazi to da se pravo Unije, konkretno članci 107. i 108. UFEU-a, ne primjenjuje na mjere potpore dodijeljene prije pristupanja Rumunjske Uniji. Naime, ograničene okolnosti u kojima Komisija može ispitivati takve mjere ne proizlaze iz općeg načela prava Unije, nego iz relevantnih odredbi akata o pristupanju.
- 102 U predmetnom slučaju arbitražnom odlukom nisu stvorena prava koja nisu postojala prije pristupanja Rumunjske Uniji, nego tu odluku valja smatrati utvrđenjem povrede takvih prethodnih prava. Također, isplata naknade štete nije proizvela buduće učinke, nego je predstavljala isključivo ostvarenje prava na naknadu štete, koje je isključivo potvrđeno i brojčano izraženo u arbitražnoj odluci.
- 103 Naime, prema mišljenju spomenutih stranaka, predmetno pravo na naknadu štete nastalo je time što je Rumunjska povrijedila BIT zbog načina na koji je, prije svojeg pristupanja Uniji, ukinula predmetni sustav poreznih poticaja. Na taj način, svi događaji koji su potrebni za utvrđivanje odgovornosti Rumunjske nastupili su prije pristupanja. U tom je pogledu irelevantna činjenica da je izračun iznosa naknade štete zahtijevao složenu ekonomsku analizu.
- 104 Navedene stranke stoga smatraju da povreda BIT-a i dodjela naknade štete ne predstavljaju dva različita pravna akta. Posljedično, nije moguće izvesti nikakvu analogiju s predmetom u kojem je donesena presuda od 29. lipnja 2004., Komisija/Vijeće (C-110/02, EU:C:2004:395) i u kojem je dotična država članica, s jedne strane, predvidjela program potpora koji je ukinut nakon što je Komisija donijela odluku o njegovu proglašavanju nespojivim s unutarnjim tržištem i naložila toj državi članici povrat pojedinačnih potpora dodijeljenih na temelju tog sustava i, s druge strane, dodijelila korisnicima potonjih nove potpore u jednakom iznosu, namijenjene tomu da se ublaže posljedice povrata na koje su oni bili obvezani. Suprotno tomu, naknada dosuđena arbitražnom odlukom namijenjena je popravljaju štete pretrpljene zbog povrede BIT-a. Nadalje, spomenuta odluka, s obzirom na to da ju je donio neovisni arbitražni sud, nije akt koji se može pripisati Rumunjskoj Državi.
- 105 U svakom slučaju, Komisija nije nadležna zahtijevati povrat naknade štete dosuđene arbitražnom odlukom, s obzirom na to da je svrha te naknade popraviti štetu pretrpljenu prije pristupanja Rumunjske Uniji. Naime, da predmetni sustav poreznih poticaja nije ukinut, potpore koje su na temelju tog sustava dodijeljene u tom razdoblju ne bi podlijegale nadzoru za koji je Komisija nadležna na temelju članka 108. UFEU-a.
- 106 Kad je riječ o drugom dijelu drugog žalbenog razloga, navedene stranke smatraju da Opći sud nije počinio pogrešku prilikom tumačenja odnosno primjene Europskog sporazuma. Nema dvojbe da je on sastavni dio pravnog poretka Unije, s obzirom na to da je riječ o međunarodnom sporazumu

koji su sklopile Unija, njezine države članice i Rumunjska. Međutim, prije pristupanja Rumunjske Uniji, spomenuti sporazum nije bio dio prava Unije u odnosu na tu državu. Tim je pravom bio obuhvaćen isključivo u odnosu na sâmu Uniju i države članice.

- 107 Nadalje, prema mišljenju spomenutih stranaka, Opći sud nije povrijedio članke 267. i 344. UFEU-a kad je u točki 87. pobijane presude ocijenio da se zaključci koje je Sud izveo u presudi od 6. ožujka 2018., *Achmea* (C-284/16, EU:C:2018:158) ne primjenjuju u predmetnom slučaju. Naime, ta se presuda odnosila na situaciju u kojoj je država članica prihvatila iz pravosudnog sustava Unije izuzeti sporove koji se odnose na tumačenje i primjenu prava Unije. Međutim, to nije tako u predmetnom slučaju jer, s jedne strane, Rumunjska nije imala svojstvo države članice u vrijeme podnošenja tužbe arbitražnom sudu i, s druge strane, Europski sporazum nije bio dio prava Unije u odnosu na Rumunjsku.

Ocjena Suda

- 108 U okviru prvog dijela prvog i prvog dijela drugog žalbenog razloga Komisija u biti tvrdi da je Opći sud počinio pogrešku koja se tiče prava kad je ocijenio da ona nije bila nadležna za donošenje sporne odluke na temelju članka 108. UFEU-a. U toj je odluci navedena institucija zaključila da isplata naknade štete koju je dosudio arbitražni sud – odlukom donesenom nakon pristupanja Rumunjske Uniji, za štetu koju su tužitelji u arbitraži navodno pretrpjeli zbog činjenice da je ta država, navodno protivno BIT-u, prije spomenutog pristupanja ukinula predmetni sustav poreznih poticaja – predstavlja državnu potporu u smislu članka 107. stavka 1. UFEU-a, koja je nezakonita i nespojiva s unutarnjim tržištem.
- 109 Valja podsjetiti na to da se člankom 108. UFEU-a uspostavlja postupak nadzora mjera koje mogu predstavljati „državne potpore” u smislu članka 107. stavka 1. UFEU-a. Konkretno, u članku 108. stavku 3. UFEU-a predviđa se preventivni nadzor planova o novim potporama. Na taj način organizirana prevencija ima za cilj osigurati provedbu samo onih mjera koje su spojive s unutarnjim tržištem u smislu članka 107. stavka 3. UFEU-a (vidjeti u tom smislu presudu od 3. ožujka 2020., *Tesco-Global Áruházak*, C-323/18, EU:C:2020:140, t. 31. i navedenu sudsku praksu).
- 110 Obveza prijave jedan je od temeljnih elemenata tog sustava nadzora. U okviru tog sustava, države članice imaju obvezu, s jedne strane, prijaviti Komisiji svaku mjeru kojom se želi uvesti ili izmijeniti „državna potpora” u smislu članka 107. stavka 1. UFEU-a i, s druge strane, ne primijeniti takvu mjeru sve dok ta institucija Unije ne donese konačnu odluku o njoj, u skladu s člankom 108. stavkom 3. UFEU-a (presuda od 24. studenoga 2020., *Viasat Broadcasting UK*, C-445/19, EU:C:2020:952, t. 19. i navedena sudska praksa).
- 111 Ta obveza ima izravan učinak u odnosu na sva tijela država članica (vidjeti u tom smislu presudu od 5. ožujka 2019., *Eesti Pagar*, C-349/17, EU:C:2019:172, t. 88. i 90.).
- 112 Kao što je to Opći sud s pravom naglasio u točkama 66., 67. i 79. pobijane presude, pravo Unije, osobito članak 108. UFEU-a, primjenjuje se u Rumunjskoj, u skladu s člankom 2. Akta o pristupanju, od 1. siječnja 2007., datuma pristupanja te države Uniji, pod uvjetima utvrđenima u tom aktu (vidjeti po analogiji presudu od 29. studenoga 2012., *Kremikovtzi*, C-262/11, EU:C:2012:760, t. 50.).

- 113 Kao što je to Opći sud također naglasio u točkama 67. i 79. pobijane presude, iz navedenog proizlazi to da od spomenutog datuma Komisija ima nadležnost koja joj omogućuje da na temelju članka 108. UFEU-a nadzire mjere koje donosi ta država članica, a koje mogu predstavljati „državnu potporu” u smislu članka 107. stavka 1. UFEU-a.
- 114 Opći je sud, u biti, iz toga u točki 68. navedene presude izveo pravilan zaključak prema kojem valja odrediti datum donošenja mjere koja je, kako je to navedeno u toj odluci, dovela do „državne potpore” u smislu članka 107. stavka 1. UFEU-a, a kako bi se utvrdilo je li Komisija bila nadležna za donošenje sporne odluke na temelju članka 108. UFEU-a.
- 115 U skladu s ustaljenom sudskom praksom Suda, na koju Opći sud upućuje u točki 69. te presude, državne potpore valja smatrati „dodijeljenima” u smislu članka 107. stavka 1. UFEU-a na datum kad je korisnik stekao pravo da ih primi na temelju primjenjivih nacionalnih propisa (vidjeti u tom smislu presude od 21. ožujka 2013., *Magdeburger Mühlenwerke*, C-129/12, EU:C:2013:200, t. 40.; od 6. srpnja 2017., *Nerea*, C-245/16, EU:C:2017:521, t. 32. i od 19. prosinca 2019., *Arriva Italia i dr.*, C-385/18, EU:C:2019:1121, t. 36.).
- 116 U predmetnom slučaju, kao što to proizlazi iz pobijane presude, osobito iz njezinih točaka 74. do 78. i 80., Opći sud zaključio je da je pravo na primitak naknade štete – koja je dosuđena arbitražnom odlukom, a čija je isplata, prema spornoj odluci, dovela do dodjele državne potpore – nastalo i počelo proizvoditi učinke kad je Rumunjska ukinula, navodno protivno BIT-u, predmetni sustav poreznih poticaja. Prema mišljenju Općeg suda, arbitražna odluka isključivo je akcesorni element te naknade jer – imajući u vidu da se ograničava na određivanje preciznog iznosa štete koju su tužitelji u arbitraži pretrpjeli zbog navedenog ukidanja – čini tek puko priznavanje prava nastalog u trenutku ukidanja, dok naknadno izvršene isplate predstavljaju samo izvršavanje navedenog prava.
- 117 U tom pogledu valja istaknuti da je nesporno to da, kao što to Opći sud ocjenjuje u točkama 72. i 73. pobijane presude, naknada koja je dosuđena arbitražnom odlukom – s obzirom na to da je namijenjena popravljaju štete za koju tužitelji u arbitraži tvrde da su je pretrpjeli zbog toga što je Rumunjska, navodno protivno BIT-u, ukinula predmetni sustav poreznih poticaja – proizlazi iz tog ukidanja, koje predstavlja događaj koji je prouzročio štetu za koju je dosuđena ta naknada.
- 118 Također je nesporno to da se ne može isključiti da, u skladu s načelima koja proizlaze iz nacionalnih prava, a odnose se na građansku odgovornost, navedeno pravo na naknadu štete nastaje na datum ukidanja tog sustava, kao što je to Opći sud zaključio u točkama 74. i 75.
- 119 Međutim, valja podsjetiti na to da je cilj pravila o državnim potporama uspostavljenih u UFEU-u očuvanje tržišnog natjecanja na unutarnjem tržištu (presuda od 6. studenoga 2018., *Scuola Elementare Maria Montessori/Komisija, Komisija/Scuola Elementare Maria Montessori i Komisija/Ferracci*, C-622/16 P do C-624/16 P, EU:C:2018:873, t. 43. i navedena sudska praksa).
- 120 U tu svrhu, u UFEU-u, osobito u njegovu članku 108., Komisiji je, kao što je to navedeno u točkama 109. i 110. ove presude, dodijeljena nadležnost da utvrdi čini li mjera „državnu potporu” u smislu članka 107. stavka 1. UFEU-a i, prema tome, dana ovlast da osigura to da države članice ne provode mjere koje udovoljavaju uvjetima iz te odredbe odnosno da ih provode tek nakon što su proglašene spojivima s unutarnjim tržištem.

- 121 U tom pogledu, iz ustaljene sudske prakse Suda proizlazi to da kvalifikacija neke mjere kao „državne potpore” u smislu članka 107. stavka 1. UFEU-a pretpostavlja ispunjenje četiriju uvjeta, odnosno postojanje intervencije države ili intervencije putem državnih sredstava, mogućnosti da ta intervencija utječe na trgovinu među državama članicama, da ona daje selektivnu prednost svojem korisniku i da narušava ili prijeti da će narušiti tržišno natjecanje. Osim toga, ta prednost mora biti pripisiva državi (vidjeti u tom smislu presudu od 3. ožujka 2021., Poste Italiane i Agenzia delle entrate – Riscossione, C-434/19 i C-435/19, EU:C:2021:162, t. 37. i 39. i navedenu sudsku praksu).
- 122 Valja također podsjetiti na to da je pojam „prednost”, svojstven kvalifikaciji mjere kao državne potpore, objektivne prirode, neovisno o razlozima donositelja mjere o kojoj je riječ. Tako priroda ciljeva državnih mjera i njihovo opravdanje nemaju nikakva utjecaja na njihovu kvalifikaciju kao državne potpore. Naime, članak 107. stavak 1. UFEU-a ne pravi razliku ovisno o razlozima ili ciljevima državnih mjera, nego ih definira ovisno o njihovim učincima (presuda od 4. ožujka 2021., Komisija/Fútbol Club Barcelona, C-362/19 P, EU:C:2021:169, t. 61. i navedena sudska praksa).
- 123 S obzirom na ta razmatranja, pokazuje se, kao što je to nezavisni odvjetnik istaknuo u točki 125. svojeg mišljenja, da je odlučujući element prilikom određivanja datuma na koji su korisnici dobili pravo na primitak državne potpore na temelju određene mjere njihovo stjecanje izvjesnog prava da prime tu potporu i s tim povezana obveza države da je dodijeli. Naime, na taj datum navedena mjera može narušiti tržišno natjecanje i utjecati na trgovinu među državama članicama u smislu članka 107. stavka 1. UFEU-a.
- 124 U predmetnom slučaju valja utvrditi da je pravo na naknadu štete koje je dosuđeno za štetu za koju tužitelji u arbitraži tvrde da su je pretrpjeli zbog ukidanja, navodno protivno BIT-u, predmetnog sustava poreznih poticaja dodijeljeno tek arbitražnom odlukom. Naime, tek su po završetku arbitražnog postupka – koji su u tu svrhu pokrenuli na temelju arbitražne klauzule sadržane u članku 7. BIT-a – tužitelji u arbitraži mogli ishoditi stvarnu isplatu te naknade štete.
- 125 Iz toga slijedi da je – iako, kao što je to Opći sud više puta istaknuo u pobijanoj presudi, ukidanje predmetnog sustava poreznih poticaja, koje je navodno protivno BIT-u, predstavlja događaj koji je prouzročio štetu – predmetno pravo na naknadu štete dodijeljeno tek arbitražnom odlukom, kojom je prilikom prihvaćanja zahtjeva tužitelja u arbitraži ne samo utvrđeno postojanje tog prava nego je ono i brojčano izraženo.
- 126 Posljedično, Opći sud počinio je pogrešku koja se tiče prava kad je u točkama 75. i 78. pobijane presude utvrdio da je državna potpora iz sporne odluke dodijeljena na datum ukidanja predmetnog sustava poreznih poticaja.
- 127 Posljedično, Opći sud također je počinio pogrešku koja se tiče prava kad je u točkama 79. i 92. pobijane presude ocijenio da Komisija nije bila nadležna za donošenje sporne odluke na temelju članka 108. UFEU-a.
- 128 Nijedan od argumenata koje su istaknuli European Food i dr. te Viorel Micula i dr. ne može dovesti u pitanje taj zaključak.
- 129 Kad je riječ, kao prvo, o argumentu prema kojem je arbitražni sud, pred kojim je pokrenut postupak prije pristupanja Rumunjske Uniji, mogao donijeti odluku prije tog pristupanja, taj je argument čisto špekulativan i stoga ga valja odbiti.

- 130 Kad je riječ, kao drugo, o argumentu prema kojem cilj arbitražne odluke nije, za razliku od situacije o kojoj je bila riječ u presudi od 29. lipnja 2004., Komisija/Vijeće (C-110/02, EU:C:2004:395), ponovno uspostavljanje programa državnih potpora koji je Komisija prethodno proglasila nespojivim s unutarnjim tržištem, u skladu s člankom 108. stavkom 2. UFEU-a, nego dosuđivanje naknade štete koja je pretrpljena zbog navodne povrede BIT-a i da navedena odluka, osim toga, nije pripisiva državi, tako da nije obuhvaćena člankom 107. stavkom 1. UFEU-a, taj argument valja odbiti kao irelevantan prilikom odlučivanja o predmetnoj žalbi.
- 131 Naime, kao što to proizlazi iz točke 80. ove presude, pitanje može li naknada štete koja je dosuđena spomenutom odlukom predstavljati „državnu potporu” u smislu članka 107. stavka 1. UFEU-a – osobito s obzirom na sudsku praksu proizišlu iz presude od 27. rujna 1988., Asteris i dr. (106/87 do 120/87, EU:C:1988:457, t. 23. i 24.), u skladu s kojom se takva potpora po svojoj pravnoj prirodi suštinski razlikuje od naknade štete koju nacionalna tijela eventualno trebaju platiti pojedincima za štetu koju su im nanijela – nije predmet ovog žalbenog postupka i, prema tome, nije u nadležnosti Suda u okviru tog postupka.
- 132 Osim toga, Komisijina nadležnost na temelju članka 108. UFEU-a ne može ni u kojem slučaju ovisiti o ishodu ispitivanja može li predmetna naknada štete predstavljati „državnu potporu” u smislu članka 107. stavka 1. UFEU-a, s obzirom na to da je cilj preventivnog nadzora koji ta institucija provodi u skladu s člankom 108. UFEU-a, kao što to proizlazi iz točaka 109. i 120. ove presude, među ostalim, utvrditi je li to slučaj.
- 133 Kad je riječ, kao treće, o argumentu prema kojem je naknada štete koja je dosuđena arbitražnom odlukom djelomično namijenjena, kao što je to Opći sud istaknuo u točkama 89. i 90. pobijane presude, popravljanju štete koju su tužitelji u arbitraži navodno pretrpjeli u razdoblju prije pristupanja Rumunjske Uniji, i taj argument valja odbiti kao irelevantan.
- 134 Naime, navedena okolnost, suprotno onomu što je Opći sud zaključio u točki 91. te presude, ne može dovesti u pitanje Komisijinu nadležnost za donošenje sporne odluke na temelju članka 108. UFEU-a, s obzirom na to da je, kao što proizlazi iz točaka 124. do 127. ove presude, pravo na spomenutu naknadu štete u stvarnosti dodijeljeno nakon tog pristupanja, donošenjem arbitražne odluke.
- 135 U tom je pogledu irelevantan navod prema kojem Komisija ne bi bila nadležna da prije pristupanja Rumunjske Uniji, na temelju te odredbe, nadzire predmetni sustav poreznih poticaja da ga ta država nije ukinula. Dostatno je s tim u vezi utvrditi da je navedena institucija u spornoj odluci ispitivala, s obzirom na pravila o državnim potporama sadržana u UFEU-u, isplatu naknade štete izvršenu na temelju arbitražne odluke donesene nakon navedenog pristupanja, a ne navedeni sustav poreznih poticaja, koji, s obzirom na to da je ukinut prije tog pristupanja, više nije bio na snazi, kao što to i sami ističu European Food i dr. te Viorel Micula i dr.
- 136 Iz navedenog proizlazi da pobijana presuda sadržava pogreške koje se tiču prava kad je riječ o određivanju, s jedne strane, datuma dodjele državne potpore iz sporne odluke i, s druge strane, Komisijine nadležnosti za donošenje te odluke na temelju članka 108. UFEU-a.
- 137 Osim toga, Opći sud također je počinio pogrešku koja se tiče prava kad je u točki 87. pobijane presude zaključio da je presuda od 6. ožujka 2018., Achmea (C-284/16, EU:C:2018:158) irelevantna za predmetni slučaj.

- 138 Valja podsjetiti na to da je u navedenoj presudi Sud ocijenio da članke 267. i 344. UFEU-a treba tumačiti na način da im se protivi odredba iz međunarodnog sporazuma sklopljenog između dviju država članica u skladu s kojom ulagatelj iz jedne od tih država članica u slučaju spora o ulaganjima u drugu državu članicu protiv potonje može pokrenuti postupak pred arbitražnim sudom, čiju je nadležnost ta država članica dužna prihvatiti (presuda od 6. ožujka 2018., Achmea, C-284/16, EU:C:2018:158, t. 60.).
- 139 Naime, sklapanjem takvog sporazuma države članice koje su njegove stranke pristaju izuzeti iz nadležnosti vlastitih sudova – i, prema tome, iz sustava pravnih lijekova čija im je uspostava naložena člankom 19. stavkom 1. drugim podstavkom UEU-a u područjima obuhvaćenima pravom Unije – sporove koji se mogu odnositi na primjenu ili tumačenje tog prava. Takav sporazum stoga može dovesti do situacije u kojoj se ti sporovi ne rješavaju na način kojim se jamči puna učinkovitost navedenog prava (presuda od 26. listopada 2021., PL Holdings, C-109/20, EU:C:2021:875, t. 45. i navedena sudska praksa).
- 140 U predmetnom slučaju pravo Unije, osobito članci 107. i 108. UFEU-a, primjenjuje se na Rumunjsku od datuma pristupanja te države članice Uniji. Kao što to proizlazi iz elemenata spisa navedenih u točki 27. ove presude, nesporno je da se naknada štete koju su zatražili tužitelji u arbitraži nije odnosila isključivo na štetu navodno pretrpljenu prije tog datuma pristupanja, tako da se spor iznesen pred arbitražni sud ne može smatrati u svim svojim elementima ograničenim na razdoblje tijekom kojeg Rumunjska, s obzirom na to da još nije pristupila Uniji, još nije bila vezana pravilima i načelima navedenima u točkama 138. i 139. ove presude.
- 141 Nesporno je da arbitražni sud koji je odlučivao u predmetnom sporu nije dio pravosudnog sustava Unije, čija se uspostava u područjima obuhvaćenima pravom Unije državama članicama nalaže u članku 19. stavku 1. drugom podstavku UEU-a, a koji sustav, nakon pristupanja Rumunjske Uniji, zamjenjuje mehanizam rješavanja sporova koji se mogu odnositi na tumačenje i primjenu prava Unije.
- 142 Naime, s jedne strane, taj arbitražni sud nije „sud države članice” u smislu članka 267. UFEU-a i, s druge strane, arbitražna odluka koju on donese ne podliježe, u skladu s člancima 53. i 54. Konvencije ICSID-a, nikakvu nadzoru suda države članice u pogledu njezine usklađenosti s pravom Unije.
- 143 Suprotno onomu što su European Food i dr. te Viorel Micula i dr. istaknuli na raspravi, taj zaključak ne može se dovesti u pitanje činjenicom da je Rumunjska pristala na mogućnost da se protiv nje pokrene postupak u okviru arbitražnog postupka predviđenog BIT-om.
- 144 Naime, spomenuti pristanak, za razliku od postupka trgovačke arbitraže, ne proizlazi iz posebnog sporazuma koji odražava autonomiju volje dotičnih stranaka, nego iz ugovora koji su sklopile dvije države, a u okviru kojeg one, općenito i unaprijed, pristaju – u korist arbitražnih sudova – iz nadležnosti vlastitih sudova izuzeti sporove koji bi se mogli odnositi na tumačenje ili primjenu prava Unije (vidjeti u tom smislu presude od 6. ožujka 2018., Achmea, C-284/16, EU:C:2018:158, t. 55. i 56. i od 2. rujna 2021., Republika Moldova, C-741/19, EU:C:2021:655, t. 59. i 60.).
- 145 U tim okolnostima, budući da je od pristupanja Rumunjske Uniji sustav pravnih lijekova predviđen UEU-om i UFEU-om zamijenio taj arbitražni postupak, pristanak te države u tom smislu postao je od tog trenutka bespredmetan.

- 146 S obzirom na sva prethodna razmatranja, valja prihvatiti prvi dio prvog žalbenog razloga i dva dijela drugog žalbenog razloga, pri čemu nije potrebno odlučiti ni o drugim argumentima istaknutima s tim u vezi ni o drugom dijelu prvog žalbenog razloga.
- 147 Budući da je Opći sud pobijanom presudom poništio spornu odluku, kao što to proizlazi iz točaka 36. do 38. ove presude, samo zbog toga što, u biti, Komisija nije bila nadležna za njezino donošenje na temelju članka 108. UFEU-a, imajući u vidu to da pravo Unije nije primjenjivo *ratione temporis* na naknadu štete dosuđenu arbitražnom odlukom, pogreške koje se tiču prava istaknute u točkama 126., 127. i 136. ove presude koje sadržava to rasuđivanje same po sebi opravdavaju cjelovito ukidanje pobijane presude.
- 148 U tim okolnostima potonju valja ukinuti, pri čemu nije potrebno ispitati ni treći žalbeni razlog ni protužalbu, koja je postala bespredmetna, a u okviru koje je Kraljevina Španjolska istaknula, s jedne strane, povredu članka 19. UEU-a te članaka 267. i 344. UFEU-a i, s druge strane, nedopuštenost tužbe u prvostupanjskom postupku (vidjeti po analogiji presudu od 22. travnja 2008., Komisija/Salzgitter, C-408/04 P, EU:C:2008:236, t. 17.).

Tužba pred Općim sudom

- 149 U skladu s drugom rečenicom članka 61. prvog stavka Statuta Suda Europske unije, Sud u slučaju ukidanja odluke Općeg suda može sam konačno odlučiti o sporu ako stanje postupka to dopušta.
- 150 To je u ovom predmetu slučaj s prvim dijelom prvog tužbenog razloga u predmetu T-704/15, koji se temelji na Komisijoj nenadležnosti za donošenje sporne odluke na temelju članka 108. UFEU-a, te s prvim dijelom drugog tužbenog razloga u predmetima T-624/15 i T-694/15, koji se temelji na nepostojanju prednosti, u smislu članka 107. stavka 1. UFEU-a, nastale isplatom naknade štete, u dijelu u kojem se potonjim djelomično nastoji dovesti u pitanje ta nadležnost argumentom prema kojem je navodna prednost dodijeljena prije pristupanja Rumunjske Uniji.
- 151 Zbog razloga navedenih u točkama 123. do 127. ove presude, Komisija je nadležna za donošenje sporne odluke na temelju članka 108. UFEU-a jer je pravo na državnu potporu na koju se odnosi ta odluka dodijeljeno arbitražnom odlukom nakon pristupanja Rumunjske Uniji.
- 152 U tom je u pogledu irelevantna činjenica koju naglašavaju European Food i dr. te Viorel Micula i dr. da se u članku 1. sporne odluke kao „državna potpora” u smislu članka 107. stavka 1. UFEU-a kvalificira isplata naknade štete, a ne pravo na tu naknadu koje proizlazi iz donesene arbitražne odluke, kao što bi se to moglo, prema njihovu mišljenju, zaključiti iz uvodnih izjava 137. i 144. sporne odluke. Naime, ti razlozi ne utječu na datum donošenja arbitražne odluke i stoga ne mogu dovesti u pitanje Komisijinu nadležnost za donošenje sporne odluke na temelju članka 108. UFEU-a.
- 153 Prema tome, valja odbiti prvi dio prvog tužbenog razloga u predmetu T-704/15 i prvi dio drugog tužbenog razloga u predmetima T-624/15 i T-694/15 jer se u njima nastoji osporiti Komisijina nadležnost za donošenje sporne odluke na temelju članka 108. UFEU-a.
- 154 Nasuprot tomu, Opći sud nije ispitivao druge argumente, dijelove tužbenih razloga i tužbene razloge koje su u prilog osnovanosti tužbi istaknuli European Food i dr. te Viorel Micula i dr., a koji su se ticali osnovanosti sporne odluke, osobito pitanja ispunjava li u njoj navedena mjera materijalnopravne uvjete iz članka 107. stavka 1. UFEU-a. Razmatranje tog dijela tužbe

podrazumijeva provođenje složenih činjeničnih ocjena, za čiju provedbu Sud ne raspolaže svim potrebnim činjeničnim elementima (vidjeti po analogiji presudu od 16. rujna 2021., Komisija/Belgija i Magnetrol International, C-337/19 P, EU:C:2021:741, t. 170.).

- 155 Sud stoga smatra da, kad je riječ o tim drugim argumentima, dijelovima tužbenih razloga i tužbenim razlozima, stanje postupka ne dopušta donošenje odluke pa predmet valja vratiti Općem sudu kako bi on o njima odlučio.

Troškovi

- 156 Budući da se predmet vraća Općem sudu na ponovno odlučivanje, o troškovima ovog žalbenog postupka odlučit će se naknadno.

Slijedom navedenog, Sud (veliko vijeće) proglašava i presuđuje:

- 1. Ukida se presuda Općeg suda Europske unije od 18. lipnja 2019., European Food i dr./Komisija (T-624/15, T-694/15 i T-704/15, EU:T:2019:423).**
- 2. Postupak o protužalbi se obustavlja.**
- 3. Predmet se vraća Općem sudu Europske unije kako bi odlučio o tužbenim razlozima i argumentima koji su pred njim istaknuti, a o kojima se Sud Europske unije nije izjašnjavao.**
- 4. O troškovima će se odlučiti naknadno.**

Potpisi

ⁱ — Tekst uvodnog dijela presude mijenjan je nakon njezine objave na internetu.